

7. OS DECRETOS DE NOVA PLANTA E OS SEUS EFECTOS¹

ORIENTACIÓNS DA CIUG: Nesta pregunta o alumnado debería contextualizar os Decretos de Nova Planta dentro do programa reformista implantado por Filipe V de Borbón co obxectivo de lograr un maior grao de centralización territorial seguindo o modelo francés e explicar tanto a razón do ámbito xeográfico no que foron aplicados, como os seus principais efectos a nivel político e administrativo.

Estudo para a PAU: O contido do texto que será obxecto da pregunta 1 son as causas e consecuencias dos contidos dos Decretos.

Filipe V, inspirando nas políticas do seu avó Lois XIV de Francia, levou a cabo unha fonda transformación das formas de goberno da monarquía española seguindo os principios do absolutismo, o centralismo e a racionalización administrativa. Esta transformación traducíuse nunha ampla reforma das institucións e do funcionamento da administración. O reforzamento do poder real, segundo conceptos do absolutismo monárquico, esixía a centralización e a uniformización xa que respondía á idea de que a eficiencia administrativa equivalía á administración directa polo rei. Ademais, deste xeito, tamén se pretendía facer fronte á decadencia da monarquía hispánica.

Os **Decretos de Nova Planta** son a mellor mostra deste proceso. Baixo esta denominación coñécense un conxunto de normas que produciron a supresión do réxime foral da Coroa de Aragón, das súas institucións e leis propias e a súa substitución polo sistema establecido en Castela. Foi unha reforma auspiciada polo monarca Filipe V de Borbón, inspirándose no modelo francés, co obxectivo de lograr un maior grao de centralización territorial mediante a unificación lexislativa e institucional.

O apoio dos reinos que integraban a Coroa de Aragón a Carlos de Austria durante a Guerra de Sucesión motivaría e xustificaría a aplicación dos Decretos de Nova Planta, ao considerar a estes reinos rebeldes. Esta aplicación fíxose en paralelo á ocupación dos diferentes reinos polas tropas de Felipe V no transcurso da guerra: os decretos para os reinos de Valencia e Aragón en 1707 despois da batalla de Almansa, para o reino de Mallorca en 1715 coa ocupación das illas e para o Principado de Cataluña en 1716, trala conquista de Barcelona.

As principais medidas establecidas nos decretos foron:

- **A abolición das Cortes de Aragón, Valencia e Cataluña**
- Suprimíronse Consellos e o Consello de Aragón pasou a integrarse no Consello de Castela.
- A introdución nos diversos territorios de institucións casteláns destinadas a garantir un maior control dos mesmos (Audiencias, Capitáns Xerais, Intendentes, Corrixidores).
- Os tribunais xudiciais foron modificados mediante a creación de Audiencias en Zaragoza, Valencia, Mallorca e Barcelona a imitación das de Castela.
- **A supresión dos vicerreis.**
- A reordenación estendeuse á facenda, aínda que non supuxo a introdución dos tributos casteláns, senón a implantación dun **sistema tributario novo**. O modelo estaba baseado nun único imposto de cotas fixas, repartido en función da riqueza dos veciños, que inspiraría o proxecto da única contribución que despois intentou implantar en Castela o marqués da Ensenada no reinado de Fernando VI.
- **A supresión das alfándegas** interiores entre a Coroa de Castela e Aragón.
- **A imposición do castelán** como lingua da administración.

¹ Texto adaptado do IES San Rosendo [<https://www.edu.xunta.gal/centros/iesosanrosendo/aulavirtual/course/view.php?id=2^>], de Andrea Montero do IES da Guía [<https://www.edu.xunta.gal/centros/iesguia/aulavirtual/course/view.php?id=37>] e do manual de Historia de España de 2º de Bacharelato da editorial Baía.

Ademais dos cambios homoxeneizadores na administración territorial, o absolutismo e a modernización tamén afectaron á administración central nun ámbito máis amplo:

- As Cortes de Castela quedaron reducidas a unha tarefa cerimonial
- Creáronse novas institucións e órganos de goberno que respondían directamente ao monarca, como os **secretarios de despacho** (antecedente dos modernos ministerios). O seu número e competencias sufriron variacións co tempo (en 1714 eran Estado, Xustiza, facenda, Guerra, Mariña e Indias), e á súa fronte estaban os Secretarios, que despachaban directamente co rei. Estes novos organismos foron substituíndo aos antigos Consellos, que foron decaendo a excepción do Consello de Castela, que mantivo o seu rango de máximo órgano político (redactaba as leis e actuaba como Tribunal Supremo de Xustiza).
- División do territorio en **provincias**, gobernadas por un **Capitán Xeral** (militarizando a administración), que respondía ante o poder real, e substituían aos anteriores vicerreis. As audiencias encargábanse dos asuntos xudiciais e os **intendentes**, figura de orixe francesa, que se crearon maiormente para controlar o abastecemento dos exércitos e cobrar impostos.

As políticas absolutistas e centralistas supuxeron unha profunda alteración da constitución tradicional da monarquía hispánica. Malia todo, aínda que se reforzou o poder da monarquía e se configurou unha administración máis directa e eficaz, tratouse dun proceso de centralización incompleto xa que se conservaron moitas prácticas do pasado e institucións tradicionais: perduraron algúns Consellos como o de Castela, gran parte do territorio mantívose baixo o réxime e a xurisdición señorial e territorios como o **País Vasco** e **Navarra** (*provincias exentas*) conservaron os seus foros e privilexios pola súa fidelidade a Felipe V na Guerra de Sucesión.

No estudo dos efectos dos Decretos de Nova Planta tamén se debe tomar en consideración que, especialmente en Cataluña, persistiu o recordo das liberdades perdidas en 1714 e a súa reivindicación será a base de futuras mobilizacións políticas.